

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Ш О Д У Н А В К А .

№ 8.

Београдъ 24. Фебруара.

1845.

О Т П Ъ В Ъ

НА ПЕСМУ СВЕТСКІЙ ПУТНИКЪ У ИТАЛИИ МЕСЕЦА НОЕМВРІЯ 1844 (одъ К. Б.) ПЕЧАТАНУ У С. Н. Л. ПР. ГОД. У ЧИСЛУ 50.

Путуй, путуй млад' путниче
По Италиі благой;
Сохрани га здрава творче
Домовини новой.

* * *

Тамо цвѣта лѣсъ и полѣ:
За теб' есте тамо,
А за насъ в овде болѣ,
Невраѣай се амо!

* * *

Зыма і' овде и снѣгъ вѣс,
Томъ в време ето,
Али само кодъ теб' нѣ
Чини намъ се лето.

* * *

Србвиъ гуди садъ у свирку,
Ншшта га не тишти,
Свак' нрвїя садъ попѣвку
Садъ нїко не врїшти.

* * *

Ведро небо, лепше сунце
Сада нама сїя,
Весело в свакомъ срдце,
Новъ светъ нам' просїя.

* * *

У средъ зыме наша гора
Садъ нама с' зелени,
Донела намъ нова зора
Благословъ небесный.

* * *

Садъ невія више кобаць
Невинне голубе,
Држи свакиј правде праваць
Нема више злобе.

* * *

Не отима нїко шуме,
Ни куѣ ни стада.
Свакомъ свое чести и име:
Благъ владѣтель влада.

* * *

Не мой амо ты путниче,
Нашъ те родъ не любї,
Твогъ си отца ты единче,
То и далѣ буди.

* * *

Там' совѣте добро слушай
Плїтке а пакостне;
За манастиръ ты с' не старай,
Путуй Ігумане!

(одъ едногъ Србина.)

С Л О В О

н а

СВЕТОГА САВУ.

(Продужуе се.)

Са досадъ казаномъ чистомъ повестничкомъ истиномъ нїсамъ на то ишао, да Просветителя нашегъ за мыслеобразникъ или идеалъ данашнїмъ Србству у свемъ нїговомъ теженю представимъ; но дѣла сама, коима в онъ свой

народъ и у народу себе прославлю, тако су величественна, дивна и надобична, и тако привлачеће нравствене силе и снаге, да и поздний, достойный потомакъ неће моћи красотомъ нѣне природе не быти пльненъ: мораће виновника нѣиногъ и неотице у срцу свомъ за огледало и мыслеобразникъ свой у свима за народъ мысляма и дѣлима избрати и прогласити.

Дрво народне среће само еданпутъ цвета, а после, као и свако цвеће, опада и у небеће се враћа. Но смрът народа у толико е жалостнѣя, што бы онъ по природи своѣй безсмрътно и вечито тело быти морао. Али опетъ найужаснѣя е смрът оногъ народа, кои и не дочека, да цвета, кога пре времена, и пре, него што икаквъ споменъ свога быћа оставити може, са света тако нестане, да му по речма Римскогъ повествописца Плинія, о едномъ народу потврѣеныма, ни имена межу народима не остане. И Србскѣй е народъ еданпутъ цветати почео, но цветъ су овай пре развитка зла времена убила. Еръ управо онда, кадъ е народъ Србскѣй народомъ быти почео, настала су она зла варварства и одчовечаня времена, и само ии е онда нестало, кадъ е и народъ Србскѣй народа значенъ губио тако, да цело нѣгово првашнѣ народно быће у она несрећна времена пада, коя му процветати нису дала, него га столетнымъ мукама и губитку предала. Но милостиво е провидѣнѣе народу Србскомъ управо зато, што незгодомъ времена нѣ могао процветати, дало другѣй и то опетъ као народу новъ животъ безъ сумнѣ не на што друго, него да у данашнѣ просвѣштено време покаже, шта може, и како помоћу просвете, као цвеће помоћу пролећногъ сунца уме процветати и межу народима народомъ быти. Заиста редка и прередка срећа, да народъ, кои се већ у беди и невољи претаяо и готово у смыслу народномъ изумр'о быо, опетъ на ново устане и ускрсне и то у своѣй правой народной истовѣтности!

Народъ у таму баченъ, докле годъ изъ нѣ сасвимъ не изиђе, не види себе другѣе, него у колико е у околини оны свои велики предака, кои у повѣстницы више него самъ народъ значе, кои му примерномъ добродѣтелию као звезде светле, и као узвышена светила морепловцыя, путь къ срећи показую. И нама на ново живити починяющима Просветитель нашъ, кога данасъ слаavimo, прве сѣйности и величине народна звезда и есте и треба да буде. Редакъ е великѣй, кои у многоме и малѣй нѣ; многога е

славе гласъ пустъ, ербо е безъ ползе, ербо скоро ништа за напредакъ народа, ербо за човѣства добро ништа не значи. Но Онъ, блаженный, и великѣй само съ народомъ, и славанъ само у човѣчеству и ктео е быти и обѣста и быо. Нѣиме дивно врлине народолюбца за угледъ осветлѣне остаю, на нѣговомъ се великомъ имену човѣколюбца добродѣтели у пуномъ достоинству блистаю. Онъ у обоима дѣломъ учитель, онъ мыслеобразникъ, заслужуе, да намъ буде.

Прва народолюбца добродѣтель и условѣе цветаня свѣю остала нѣговы добродѣтели есте побѣда самога себе или свога духа надъ собомъ, есте одрицаѣ самога себе, у колико се у себи самоме препона народности налази. Найсребнѣи е истина човѣкъ и найсавршенѣи као човѣкъ быти може онда, кадъ себе целога равномерно т. е. и умность и чувственность свою у равной мери изображавающѣи, обою и себе самога са собомъ у сагласѣе доведе; но выше у повѣстницы, выше у народу и човѣчеству значи, другогъ учовечати и усавршенствовати моћи, него самъ савршеннымъ човѣкомъ быти; выше него човѣкомъ значи быти духомъ. Еръ кадъ е и уколико е слабѣя часть народа манѣ него човѣкъ, у толико боля часть мора выше него човѣкъ, мора духъ быти, и оставляти све, што душности нѣговой не принадлежи. Духа е общность правѣй значай, и ништа га тако не ослаблява, као исключительность, себичность и саможивство, кое кадъ се межу народомъ учеста, и нѣговымъ членовыма као разсеянѣма овлада, не може не быти знаменѣ скорѣ народне смрти. Еръ као што у тѣлесномъ свету предмети, кои су по већой части изъ вѣщества саставлѣни, нити су красни, нити какве сталности имаю; као што песакъ и пра найманѣй ветрићъ на све стране распируе, и као што вода найманѣомъ силомъ на свое частице распада се, лакше са свакимъ и нечистымъ стварма него сама са собомъ држи се, и видѣ или форму, какву годъ оћешъ, прѣма: исто тако и у нравственномъ свету люди едного народа, ако су вѣществени или матерѣялни, пакъ ии общѣй и народный духъ у едно не споява, не само странномъ силомъ, него и безъ сваке силе по свойству вѣщества на манякъ деле се, цепаю се и руше се и у тућеродне претвараю се; свакѣй само разлику и нико общѣй единства значай не налази. Онда не само свакѣй нѣинъ предѣль, свако брдо и свака долина, него и свако село и свако племе

Врижљиво мотри и тражи, по чему му ние друго на длаку равно. Њино и вештество претеже на место, гди су, нити имаю моћи, да се на далъ простру; не познаю никакву свезу сродства, не знаю за обште име, или га себи изключително присвојаю. Свакиј е самъ себи цео светъ, и свакиј само себи живъ, докле може. И овако крайниъ было вештественъ, было правственъ, стварни или народни частица цепанъ не зове се другчије, него смртъ; и она се мора догодити, ако не буде духа, кои ће свезу целости причинявати, и цепано край учинити.

Духъ просветомъ расте и яча, и постае способанъ и народный духъ узбудити. Зато е свакога правогъ народолюбца и дужность и заслуга najveћа, да на олтарь народне просвете жертве какве годъ може, пакъ и себе самогъ вольно и нештедно приноси. И у томъ е, ако е игди, одрицанъ и побѣда себе самогъ найнужднѣй. Тежка е и редка одважность, вольно на бойномъ полю за родъ и отечество гинути; но заръ е лакше на полю просвете юначество животомъ плаћати? Онде се случайно и у еданъ на умире, овде се извесно и непрестанно гине, пакъ и докъ се живи, само се изванъ себе живи, нити се толико осећа живота сласть. Или е маия и у самой бойной отечества обрани нравственогъ и умногъ юнака заслуга? Бедный, да рекнемъ, Архимеде! заръ ты, кои си чудновато састављенъ твоимъ огледалама najveћи светски насилника Римляна лађе на сунцу спально, отечество за читаве године бранию, и мыслима о томъ толико обузетъ быю, да ни нападаюће те неприятель, опоминяюћи ии, да ти шестаре не дираю, познао ниси — ты заръ ниси ни толико заслужанъ, колико онай юнакъ, кои е еданъ мейданъ добыю? Светителю и Просветителю нашъ! заръ ты, кои си мило ти отечество одъ Унгарскогъ и Бугарскогъ нападања силнымъ твоимъ словомъ спасао, ниси више учинио, него све стреле и копля и сви юнацы оновременны Кралъва Србски, кои онда туђину противстати нису могли. Просвета духъ у юнаку ствара и образуе, нити ће онъ правый юнакъ нити одушевљеный бранитель быти, ако не зна шта брани, ако слободу довольно ценити и уважати ние научио.

Просвета ће само онда быти спасаваюћа, ако не буде едностранча, ако свестручна човечія и народна просвета буде. Овака просвета никаквомъ народномъ добру наудити, ништа народно порушити неће; она ће неговати и нау-

чити чувати и име народно и языкъ, и обичае и веру, коя е народномъ постала, и све, што народности принадлежи. Птице се по перю, а народи по свомъ языку разликую и познаю; и као што е смешна у баснама птица, коя се туђимъ перѣмъ кити; тако е не маиъ и човекъ наказа, кои презирући народный, туђимъ се языкомъ служи и дичи. Народна ће просвета учинити, да народный языкъ, као што е najveћий народный значай, тако да се и као обште народа благо сматра и као зеница народности чува; и да се труда не жали, на то да онъ, као што е човека, тако да и народа найпоносни пакитъ буде. Народна ће просвета предохранити, да се туђинский, на макаръ и найизображени языкъ у выше употребленіе не увлачи и народъ на разреду не цапа; неће допустити, да, као што е кодъ Римски великаша быю грчки, буде изключително туђинский языкъ за ученъ сматранъ, пакъ да се нѣме и сами народни спвсательи служе, као што е кодъ Римляна и найславни песмотвораць Ораціе грчкимъ языкомъ певао, нити могао одъ обшчая одступити, докъ ние свое уверио, да му е самъ Квиринъ грчки певати забраніо. Народна ће просвета свакога ма иначе najveћегосудити и за малогъ прогласити, на кога се народне музе потуже, као што се Немачка Шиллерова на Фридриха иначе великогъ презрена и одбіена тужила. Народна ће просвета свакогъ уверити, да странъ языкъ као што е съ едне стране, ако е изображенъ, велико средство за напредакъ у знаню и искуству, у друженю са странымъ светомъ; тако да е недостоянъ выше што, него средство быти, даніе достоянъ быти изливомъ духа, срца; да е недостоянъ быти оно, што е по речма нашегъ митроносногъ певца само народный языкъ, жизни внутренъ обликъ. Народна ће насъ просвета обавестити, да не даемо, да намъ се младежь пре туђемъ него свомъ языку учи. Нису безъ узрока стари Грцы учитель казни подвергавали, кои бы се усудили децы у училиштама друго што пре Омировы песама прочитавати: тако су мудри децы своіой народный языкъ у najlepшимъ образцыма омилити трудили се пре, него што бы она за туђинско што и дознати могла. Бръ као што уобште тако и о языку важи истина, да што се еданпуть омили, то се не омрази; и као што е у свему прва любовь, тако е и према прво наученомъ ма каквомъ языку свагда найсилнѣй. А колика е за народность опасность, кадъ се у млађане гибке прси туђинский языкъ првый усели, едва ко и веровати може. Туђин-

сву душу добыя, кои туђъ языкъ прима, право е и превзредно негда быстроумный еданъ языкословъ природну о томе истину изразіо.

(Конацъ слѣдує.)

ФРИДРИХЪ ВЕЛИКІЙ И ДОКТОРЪ ГАЛЛЬ.

Еданпутъ у Потсдаму на дворскомъ балу скупили су се были сви пруски дворяни. Ал' између толике мложине лепо обучене госпode само е еданъ човекъ погледъ и вниманіе кралъво на себе обратіо; тай е човекъ быо протеглястъ и имао е особитый изгледъ. Фридрихъ ніе га познавао, и даде дозвати дворскогъ маршала.

„Господине, тко е онай човекъ у црномъ фраку, што се тамо кодъ оногъ прозора са нашимъ ученымъ канцлеромъ разговара?“

„Оно е славанъ лъкаръ, Ваше Величество, докторъ Галль.“

„Галль? — Но я ћу едно покушеніе да учинимъ, да л' е та похвала претерана, што се о њѣму говори. Позовите га у име мое сутра кодъ насъ на ручакъ.“

Слѣдуюћий данъ сѣдіо е докторъ за кралъвомъ сѣиномъ трапезомъ у дружтву дванаестъ лица са орденима и почестнымъ знацима, али съ подозрительнымъ изгледомъ снабдѣвены.

„Докторе,“ почне краль при концу ручка, „имайте доброту, и кажите ми наклоность све ове госпode по основу ваше науке.“

Галль устане; ербо е молба Кралъва готова заповѣсть, и почне пулсъ пипати едномъ войнику, кои е до њѣга сѣдіо, високогъ возраста и одъ сунца потавиѣногъ лица, кога су као ѱенерала титулирала.

Докторъ се збуни.

„Говорите слободно,“ рекне му краль.

„Ваше Превосходительство, мора да сте любитель лова, и у немиру и вики налазите наслаѣенъ. Особито мора быти да битку радо има-

те. Ваше се наклоности особито раторборне показую. Темпераментъ е врло сангвиническій.“

Краль се насмѣе.

Докторъ опица другогъ изъ дружтва, младогъ едногъ човека, кои е быо живогъ погледа, а слободногъ изгледа.

„Господине мой,“ настави мало збуѣнъ далъ, „вы мора быти да сте се у гимнастическомъ упражнѣнію извѣнтели, и мора быти да сте великій скоротеча, еднымъ словомъ показуе се у свомъ движенію тѣла вашегъ найвеѣа хитрость.“

„Доста госпдине докторе,“ рекне краль, я видимъ, да о добримъ освоеннымъ наукама вашимъ нема сумѣ, я ћу садъ ясно казати то, што сте вы изъ учтивости само наговѣстали. Госпдинъ ѱенераль е еданъ у ланце осуѣный убица, а вашъ комшія съ десне стране найвеѣій е лажовъ и варалица у целой Пруской.

За овимъ изяснѣніемъ удари Фридрихъ трипутъ рукомъ о столъ, и на овай знакъ са свою страна уђу страже у салу.

„Одведите ову госпodu у њіовъ апсѣ на трагъ!“

Затимъ окрене се къ зачуѣномъ доктору и рекне:

„То е было покушеніе. Вы сте ручали съ найжешћимъ айдуцима, кои су у моіой држави. Посмотрите ваше цепове!“

Галль таки размотри, ал' му е нестало брясаѣе мараме, кесе съ новцима, и бурмутице.

Слѣдуюћий данъ добые опетъ свое ствари натрагъ, и краль му поклони едну одъ сасма велике вредности са діамантима украшену бурмутицу.

Д. Аврамовићъ.

БЕЗМЫТНЕ МЫСЛИ.

** Демокритъ и Хераклитъ была су два мудраца сасвимъ противне ѱуди. Први се смѣяо на лудости людске, а другій ий е оплакивао. Обоица су имали право; зашто лудости, кое люди чине, заиста заслужую, да иймъ се смѣемо и да ий плачемо.

Учредникъ Милошъ Поповићъ.

Издано и печатано у Правителственой Книгопечатни у Београду.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА